ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 1880

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ

№ 99 ՓԱՍՏԵՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 99

ՅԱՋՈՏԱՐԱԲՈՒԹԵԱՆՑ ԱՄԵՆ 10 ՄԻՋԱԿ ՏԱՒՆԵՐԻ Վ.ՃԱՐՆ Է 1 ԿՈՊԵԿ՝

ՅԱՋՈՏԱՐԱԲՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ ՆՒ ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐՈՎ՝

ՄԵԼՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ՇԱԲԱԹՔ ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐՔ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԳԻՆՆ Է 8 Ռ.

ՕՁԱՐԱԳՐԱԿԱՆ. ԴԻՄՈՒՄ ՆՒ ՈՒՂՂԱԿԻ ՎԵՐ ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐՈՎ՝

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱՏ. ԴԻՄՈՒՄ ՆՒ ՈՒՂՂԱԿԻՆ ВЪ РЕД. ГАЗЕТЫ „ПЧЕЛА АРМЕНІИ“ Г. Тифлисъ.

„ՄԵՂՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ“

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.

Առաջիկայ 1881 թուականին կ՚հրատարակվի նոյն ուղղութեամբ և դիրքով։ Տարեկան գինը կ՚լինի 10 ռուբլի։

Առաջիկայ տարին «ՄԵՂՈՒՆ» կ՚գառնայ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ թերթ բաժանորդագրական ընկերութեամբ։ Այս ընկերութեան վերջնախապէս կազմակերպվելուն, նորա պայմանների և կանոնադրութեան մասին կ՚յայտարարենք իւր ժամանակ։ Ընկերութեան մասնակցել կարող են և օտար բաքաղաքացիք. բաժանորդ գրվել ցանկացողք կարող են դիմել իշխան Նապոլէոն Ամատունեան կամ խմբագրութեանս։ Մի քանի անձինք ընկերութեամբ մի բաժին կարող են ունենալ։ Բաժինն է 200 ռ.։ «ՄԵՂՈՒՆ» կունենայ իւր մասնաւոր մշտական թղթակիցները Ցառկաստանի մի քանի գլխաւոր կետերում, իւր հեռագիրներն, ինչպես և իւր մշտական աշխատակիցները վարձով։ Վարձ կ՚տանան և նաքա, որոնք կ՚տան խմբագրութեան բանասիրական, պատմական, վիպական և գիտական գրուածքներ, եթէ միայն տեքա ընդունելութիւն կ՚գտնեն խմբագրութեան կողմից։ Այս մասին պայմանները կ՚հրատարակվին նոյնպէս իւր ժամանակ։ Առանձին ուշք կ՚դարձնվի քաղաքական բաժնի վերայ։

Այժմ լննդրում է խմբագրութիւնս իւր գործակալներից, որքան կարելի է, շուտով հասցնել նրան առորագրվողների հասցէները, որպէս զի նա կարողանայ իւր անօրէնութիւններն անել։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի երկրագործական դպրոցը.—Պ. Ամիրխանեանցի վերջին նամակի առիթով։

Ազգային.—Թղթակցութիւնք վ.—Ագուլիսից, Շուշիից, Ախալցխայից, Ջալալօղլից և Բագուից։

Մանր լուրեր։

Յայտարարութիւններ։

Ֆելիէտօն Աղէքսանդրապօլից։

ԹԻՖԼԻՋ, 24 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 1880 Թ.

Երբևիցէ հայ գրականութեան մէջ զարթեցաւ ցանկահայաստանում բա-

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ ՀԱՅՈՑ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.

Առաջիկայ 1881 թուականին կ՚հրատարակվի նոյն ուղղութեամբ և դիրքով։ Տարեկան գինը կ՚լինի 10 ռուբլի։

Առաջիկայ տարին «ՄԵՂՈՒՆ» կ՚գառնայ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ թերթ բաժանորդագրական ընկերութեամբ։ Այս ընկերութեան վերջնախապէս կազմակերպվելուն, նորա պայմանների և կանոնադրութեան մասին կ՚յայտարարենք իւր ժամանակ։ Ընկերութեան մասնակցել կարող են և օտար բաքաղաքացիք. բաժանորդ գրվել ցանկացողք կարող են դիմել իշխան Նապոլէոն Ամատունեան կամ խմբագրութեանս։ Մի քանի անձինք ընկերութեամբ մի բաժին կարող են ունենալ։ Բաժինն է 200 ռ.։ «ՄԵՂՈՒՆ» կունենայ իւր մասնաւոր մշտական թղթակիցները Ցառկաստանի մի քանի գլխաւոր կետերում, իւր հեռագիրներն, ինչպես և իւր մշտական աշխատակիցները վարձով։ Վարձ կ՚տանան և նաքա, որոնք կ՚տան խմբագրութեան բանասիրական, պատմական, վիպական և գիտական գրուածքներ, եթէ միայն տեքա ընդունելութիւն կ՚գտնեն խմբագրութեան կողմից։ Այս մասին պայմանները կ՚հրատարակվին նոյնպէս իւր ժամանակ։ Առանձին ուշք կ՚դարձնվի քաղաքական բաժնի վերայ։

Այժմ լննդրում է խմբագրութիւնս իւր գործակալներից, որքան կարելի է, շուտով հասցնել նրան առորագրվողների հասցէները, որպէս զի նա կարողանայ իւր անօրէնութիւններն անել։

ՖԵԼԻԷՏՕՆ

(Աղէքսանդրապօլից).

Աչխարհս անիւ է։—կոտրած գդալներ։—Աղէքսանդրապօլցւոց բամբասանքը։—Ամիրխանեանցի չուբէն այտեղից։—«Մեղուի» ուռկանը և «Պահակի» սպանդանոցը։—Անձնասպանութեան փորձ և նորա պատճառք մասին անհիմն կարծիք։—Իմ սեպհական կարծիքս քաղաքական դէպքերի հայ աչակերտների մասին։—Մասնիչեանց քահանայի և վիճակային դպրոցի աչակերտներն իրարն վառելիք։—Աչխարհիս Թարս բանները։—Մասնիչեանց քահանայի վարմունքը ընդդէմ Մեծատունեանցի նոր գիւտի։—Իմ խորհուրդը Մեծատունեանցին։—Նորա եղոտ մուշտարու մտադրութիւնը։—Իմ խնդիրս Մեծատունեանցին ընդդէմ նորա եղոտ մուշտարու։—Նա ինձ լսում է և ես նորա զրկանքը փոխարինում եմ մի այլ խորհրդով։ — Պարտք վճարելուց խուսափող անձանց համար հրանտգներ։ —

—

Աչխարհս անիւ է, մէկն իջնում է՝ միւսը բարձրանում. կեանքի մէջ դորա օրինակներն խիստ չատ են հանդիպում, Աղէքսանդրապօլումն էլ պակաս չեն, որի համար էլ ես մի քանի օրինակներ բերելը չարմար եմ տեսնում։ Օրինակ մի քանի ամիս առաջ մեր գա-

ղում տարածվեցաւ լուրը, թէ Ամիրխանեանցին յանձնեց, նա էլ տեսաւ, որ տեղը տաք է՝ լաւ բարաթի ձալպատակ նստեց և փէչը որոմն լցրած սկսեց այ ու ձախ ցրիւ տալ։ Թէև պարզ է, որ որոմները չատ հեռու չընկան, «Պահակի» խմբագրատնից էլ գնդը չանցան ու բոլորն էլ Գրիգոր Արծրունու գլխի վերայ բեզմնաւորեցան և պատուտուին է որ տատնաւոր, է որ յիսնաւոր՝ ըստ կարգին։ Ուրեմն Արծրունի է եղել թէ Մարծրունի՝ բոլորը մին է, տեղը պզտուած է, հատոմմունով մէկ են, փոփոխակի թող գործեն։ Շատ ժամանակ է, որ «Մեղուի» Աղէքսանդրապօլի ֆելիէտօնիստ խցանը անյայտացել ու իւր տեղը պարապ է թողել և սրովհետև նա այժմ ոչինչ չէ գրում, ուրեմն ես նորա տեղն եմ բռնում ու այս ֆելիէտօնս «Մեղուի» էջերում գետնդել խնդրում. ձեղ համար կարծեմ բոլորը մէկ է, խրտան է եղել թէ Մրգան, միայն թէ գոլ գոհ լինէիք և գրածներս տպելու արժան դատէիք։ Ուստի ենթադրելով, որ գու-

ցուելի հայ երկրագործական դպրոցի հարցը։ Ամենքին ծանօթ է այս նպատակի համար եղած հանգանակութիւնը Ռուբլեանի գեր։ Ամբոխս վարդապետի ձեռքով։ Անցեալ 1879 թուականի ամառը տնտեսական մանաժողովին, որոյ մեզ գանվում էին գեր։ հօր ժողված մի քանի հազար ռուբլին, ուղարկեց մանուկ գէտ երկրագործ պ. Ն. Մատաթեանցին Ցառկահայաստան, որ երթայ հետազօտէ, թէ ուր աւելի յարմար է բանալ մի առուել գործնական դպրոց։ Ամենքս էլ գիտենք, թէ Մատաթեանցն ուսուցանող երկրագործական դպրոց, խակապես Փերմա, որպիսիք կան Եւրոպայում։ Ուստիանական երիտասարդը ճանապարհորդելով Բարձր Հայքում, ցուրտ բերանում և վատապրականում, աւելի յարմար գտել էր Վարագայ վանքն իւր հողերով։ Նա առել իւր յայտարարութիւնն այս մասին մանաժողովին—բայց սա անկարող եղաւ վճռական խօսք ասելու, թէ դեր։ Ամբոխս վարդապետի բացակայութեան, որից նա ստացել էր գրաճն ի պահպանութիւն, և թէ առ ձեռն պատրաստ գումարի անհրաժեշտ լինելու պատճառով։ Այժմ դեր։ Հայրը պատրվով հանգանակութեան համար Ռուսաստանի հայարնակ քաղաքները վերադարձել է։ Մենք ոչ նորին դերասանութեան ժողված

ւառում սպանեցին երևելի աւազակ Ազիզին, նա վայր ընկաւ, իսկ նորա ազգականներից մէկը վեր բարձրացաւ ու նորա տեղը բռնեց։ Ազիզ է եղել, թէ Մազիզ՝ թոլորը մին է, արհեստով մէկ են, ուրեմն թող նա չարունակէ, բան պակաս չէ ու տեղը լցուած է։ Օրինակ «Պահակի» խմբագիր Գրիգոր Արծրունին խմբագրական ամբիոնից վայր իջաւ ու տեղը Ամիրխանեանցին յանձնեց, նա էլ տեսաւ, որ տեղը տաք է՝ լաւ բարաթի ձալպատակ նստեց և փէչը որոմն լցրած սկսեց այ ու ձախ ցրիւ տալ։ Թէև պարզ է, որ որոմները չատ հեռու չընկան, «Պահակի» խմբագրատնից էլ գնդը չանցան ու բոլորն էլ Գրիգոր Արծրունու գլխի վերայ բեզմնաւորեցան և պատուտուին է որ տատնաւոր, է որ յիսնաւոր՝ ըստ կարգին։ Ուրեմն Արծրունի է եղել թէ Մարծրունի՝ բոլորը մին է, տեղը պզտուած է, հատոմմունով մէկ են, փոփոխակի թող գործեն։ Շատ ժամանակ է, որ «Մեղուի» Աղէքսանդրապօլի ֆելիէտօնիստ խցանը անյայտացել ու իւր տեղը պարապ է թողել և սրովհետև նա այժմ ոչինչ չէ գրում, ուրեմն ես նորա տեղն եմ բռնում ու այս ֆելիէտօնս «Մեղուի» էջերում գետնդել խնդրում. ձեղ համար կարծեմ բոլորը մէկ է, խրտան է եղել թէ Մրգան, միայն թէ գոլ գոհ լինէիք և գրածներս տպելու արժան դատէիք։ Ուստի ենթադրելով, որ գու-

գումարի ճիշդ քանակութիւնը գիտենք և ոչէլ նորա դիտաւորութիւնը նոցա գործադրութեան մասին, միայն վերոյիշեալ երիտասարդը անցեալ ամրոդջ ձմեռը թրջելդուռմ պարապ ծնալից և ի զուր որ և է եղբի սպասելից յետ այս ամառը կրկին դիմեց Ցառկահայաստան իւր աղնիւ նպատակի համար։ Այժմ ստուգապէս գիտենք նորին բարձր սրբազնութեան Խրիմեան Հայրիկի նամակից, որ այդ երկրագործական դպրոցն արդէն բացվել է Վարագայ վանքի հողի վերայ։ Խրիմեան Հայրիկն որոյ մարմինն ու հոգին հայ ազգի բարօրութեան ցանկութիւնից է բաղկացած, որոյ ամէն մտածմունքը միայն ազգի բարօրութեան են նուիրած, քանչ ճանաչելով երկրագործական դպրոցի մեծ նշանակութիւնը ժողովրդի բարօրութեան համար, որովհետև նրան ամենից առաջ հայ է հարկաւոր, և վստահ ազգի մէջ ունեցած իւր յարգանաց և հաւատարմութեան վերայ, պատհել վերոյիշեալ երիտասարդին վստահ և բացել դպրոցը, որ նորա հաշուով 300—400 օսմանեան ոսկի ծախք պիտի ունենայ տարեկան։ Նա այս ծախքը որոշել է ձեռք բերել մասամբ վանուց, մասամբ կ՚գոլի հայ հասարակութիւնից և մասամբ էլ Ռուսաստանի ազգայնները մէջ տեղացին «Պահակի» խմբագրատուն նամակներն նետասլաց ու կարկատած, միայն Պարսամեանցն Սմբատ գտնուեցաւ չատ քաջ, որ ստորագրեց բաց է բաց ու կարդացողի՝ իսկ որ Թողից բերանը բաց։ Նորա նամակում կարդացի, որ իբրև թէ «Մեղուի» խմբագիրը խաւարասէր է և ընկել է մի քանի խաւարասէր ու չողոքորթութիւն սիրող անձանց ազդեցութեան տակ, ինչպէս են Իւնիուս, Դ. Ե.։ Այդ տողերը կարդացի, ու քիչ էր մնում որ հատատայի, չը նայելով որ երեքին էլ լաւ կճանաչէի, մէկ էլ չանկարծ մտաս կծեցի ու միտքս բերի, որ պ. Պարսամեանցը եղել է Հոմանի երկրագործական ճեմարանի առաջին դասարանում, ուր անդադար երկիր մշակելով՝ մոռացել է փոքր ինչ էլ իւր ուղղը մշակել և ես կարծում եմ այդ է պատճառը, որ նա այժմ հօր լատնուելում նստած ջուր կծեծէ վանդի մէջ ածած։ Որովհետև նա Պարսամ պապի բարձրութիւնից սիրում է հայհոյանքներից չետոյ բարի խորհուրդ ևս տալ «Մեղուին», մենք էլ հետեւում ենք նորա օրինակին ու մեր ֆելիէտօնական խորհրդութեան անդանդից մի պատիկ խորհուրդ էլ մենք ենք տալիս թէ նորան՝ ու թէ «Պահակին»։ Թէ նոքա չատ լաւ կանչին, որ իրանց ծննդավայրութիւնը Աշտարակ գիւղում պատէին ու անչուչտ իրենց պապերն այնտեղն գաղթեալ կգտնէին,

ներն առատաձեռն նուիրատուութիւններից։ Այս գիտքը գպրոցի պիտի շարունակվի միայն մի քանի տարի, որոց ընթացքում գպրոցը կարող պիտի լինի այն պիտի վիճակի մէջ մտնել, որ ինքն իրան կ՚ապահովէ։

Մենք չենք տարակուսում թէ ազգասոյն Համակրութեան և պատրաստականութեան նպատակը այդ գործին, և թէ սորա յաջողութեան, որոյ երաշխաւոր է նախ Հայրիկն պատկառելի անձնաւորութիւնն, անձնուիրութիւնն և ապա պ. Ն. Մատաթեանցի գործին հմտութիւնն և աշխատասիրութիւնն։ Վստահս սրբազան հօր նամակից երևում է գըպրոցի մէջ առ այժմ 20 աշակերտներ կան, ժողված նահանգի զանազան գիւղերից։ Նոքա այժմ ձմեռը լսում են տեսական գասեր երկրագործութեան վերայ, իսկ գարնանը պիտի է սկսին իրանց գործնական աշխատանքը, թէ երկրագործութեան և թէ այգեգործութեան մէջ։ Գըպրոցն ունի իւր վարելահողին և այգին, ուր գործնականապէս պիտի սէվորվին և խնամվին զանազան բոյսեր և ծառեր, ուսուցչի վերահսկողութեամբ, հատնձայն գիտութեան կանոններին։

Կ՚յուսանք, որ այդ նոր դպրոցն իւր գործնական ուղղութեամբ մեծ զարկ կ՚տայ Հայաստանի երկրագործ-

ըստ «Պահակի» երևելի հայկաբանութեան «գրաժանում էք իմ կարծիքս» խնդրում եմ «առեղի վերայ չսպասէք» ֆելիէտօնս, այլ ձեր լրագրում կհնդանացնէք նորան ու լոյս աչխարհ հանէք ճիշդ այնպէս, ինչպէս ես այժմ լոյս աչխարհ եմ հանելու մեր քաղաքի մէջին գոյծերն պէս պէս։

Առհասարակ սովորութիւն է դարձած, երբ մէկը խելքը չհասած բանակռուի մէջ կընկնի ու կսկսի գլխից վեր դուրս տալ՝ նորան կասեն կոտրած գդալ, այդպիսիք լարախաղացների միմոնների նման մուր են քսում երեսներին նորա համար միայն, որ իրանց տիրոջն հաճելի լինին և հանդիսականների ծիծաղը չարժեն։ Կոտրած գդալների թիւն, փառք Աստուծոյ, մեզանում պակաս չեն և ի չնորհս «Պահակի» աւելանալու վրայ են։ Դեռ սորանից երեք ամիս առաջ մեր քաղաքը եկաւ պ. Ադամեանի խումբը, որի մէջ «Պահակն» ունէր իւր փունջը, որ խակն և եթ առաջին խոնարհադոյն ծառայութիւնը մատոյց իւր մեծ վարպետին ուղարկելով նորան իւր առողջ ուղեղի արտադրութիւնը «Ճշմարտասէր» մականունամբ։ Նամակը տեղ հասաւ ու սիրով հիւրընկալուեցաւ, կոտրած գդալն սիրտ առաւ ու քաջալերուեցաւ և որովհետև նորա վերայ Հովուեանց էր գըրուած, ուստի սկսեց նա հովուել իւր ժողովուրդն համբակաց. կարճ միջոցի

մէջ տեղացին «Պահակի» խմբագրատուն նամակներն նետասլաց ու կարկատած, միայն Պարսամեանցն Սմբատ գտնուեցաւ չատ քաջ, որ ստորագրեց բաց է բաց ու կարդացողի՝ իսկ որ Թողից բերանը բաց։ Նորա նամակում կարդացի, որ իբրև թէ «Մեղուի» խմբագիրը խաւարասէր է և ընկել է մի քանի խաւարասէր ու չողոքորթութիւն սիրող անձանց ազդեցութեան տակ, ինչպէս են Իւնիուս, Դ. Ե.։ Այդ տողերը կարդացի, ու քիչ էր մնում որ հատատայի, չը նայելով որ երեքին էլ լաւ կճանաչէի, մէկ էլ չանկարծ մտաս կծեցի ու միտքս բերի, որ պ. Պարսամեանցը եղել է Հոմանի երկրագործական ճեմարանի առաջին դասարանում, ուր անդադար երկիր մշակելով՝ մոռացել է փոքր ինչ էլ իւր ուղղը մշակել և ես կարծում եմ այդ է պատճառը, որ նա այժմ հօր լատնուելում նստած ջուր կծեծէ վանդի մէջ ածած։ Որովհետև նա Պարսամ պապի բարձրութիւնից սիրում է հայհոյանքներից չետոյ բարի խորհուրդ ևս տալ «Մեղուին», մենք էլ հետեւում ենք նորա օրինակին ու մեր ֆելիէտօնական խորհրդութեան անդանդից մի պատիկ խորհուրդ էլ մենք ենք տալիս թէ նորան՝ ու թէ «Պահակին»։ Թէ նոքա չատ լաւ կանչին, որ իրանց ծննդավայրութիւնը Աշտարակ գիւղում պատէին ու անչուչտ իրենց պապերն այնտեղն գաղթեալ կգտնէին,

որովհետև թէ նախկին ու թէ արդի աչխարհագրութեան պատմութեան մէջ այդ նշանաւոր գիւղը չայտնի է իբրև հայհոյաբանութեան պատկառելի փիլիսոփաներով։

Եթէ աչխարհումս բամբասանք ասած բանը չլինէր՝ աներկայ եմ, որ Աղէքսանդրապօլից նա ծնունդ կառնէր. կուզես հրեշտակ եղիր՝ բաւական է այստեղ մի տարի ապրես որ բեհեղեբուզի անուն ժառանգես, բայց ինչ եմ ասում. բաւական է և երեք օր ապրես ու այնքան զզուես, որ լաւ համարես Թողնել ու փախչել. Թէ չէք հաւատում՝ հարցրէք Աբ. Ամիրխանեանցին, ես այնպէս այդ մարդուն լաւ եմ ճանաչում, որ կասկածել երբէք չեմ իչխում, Թէ նա իւր երեքօրեայ կեանքն Աղէքսանդրապօլում ճիշդ ու մանրամասնօրէն պատմելով՝ ինձ չի Թողնիլ ամօթով։ Այո, ես լաւ յիչում եմ, որ այդ պարոնը երբ եկաւ այստեղ՝ միտքը գրած չէր նոր եկեղեցի կազմելով՝ մեր մէջ պառակտումն ձգել, բայց նորա քօռ բաղդից մեր անչընորհ աղէքսանդրապօլցիք բամբասիրութեան վարկը չկոտրելու պատճառով բարւոք դատեցին մարգարէից պաչտօն կատարել ու այն ժամանակուանից մարգարէանալով սուտ լուրեր տարածել, Թէ նա կորկոտ ունի ծեծելու, որի հետևանքն եղաւ այն, որ խեղճ Ամիրխանեանցը մի գեղեցիկ առաւօտ ծածուկ Տըփ-

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

(Թուղթ Ա.)

ՀԱՏՈՒԱԾ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՀԱՅՈՑ ՄԵԾԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

Ի ՍԿԶԲԱՆ ԱՐՔԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՈՑ

Ա. Ի սկզբան արքայութեան Տրդատայ՝ Հայոց թագաւորին, որ էր որդի Խոսրովու, եւ թոռն Տրդատայ Մեծին, որ էր ի տոհմէ Արշակունեաց, եւ ի ժամանակս նորա՝ Սահակ Պարթեւ էր կաթողիկոս Հայոց, եւ Մեսրոպ վարդապետ՝ վարդապետ եւ եպիսկոպոս, եւ ի ժամանակս նոցա՝ Վասակ Սիւնի էր սպարապետ Հայոց, եւ Վահան Մամիկոնեան՝ զօրավար, եւ Արտաշէս Ամատունի՝ նախարար, եւ Վասակ Մամիկոնեան՝ նախարար, եւ Վահան Արծրունի՝ նախարար, եւ Վասակ Ամատունի՝ նախարար, եւ Վասակ Գնունի՝ նախարար, եւ Վասակ Ռշտունի՝ նախարար, եւ Վասակ Տայոց՝ նախարար, եւ Վասակ Ապահունեաց՝ նախարար, եւ Վասակ Ասպետ՝ նախարար, եւ Վասակ Աբեղեան՝ նախարար, եւ Վասակ Գաբեղեան՝ նախարար, եւ Վասակ Ամատունի՝ նախարար, եւ Վասակ Ամատունի՝ նախարար, եւ Վասակ Ամատունի

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՄԵՆ ՕՐ ԿԻՐԱԿԻ ԵՎ ՏՈՆԱՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍԱՐԱԿԱՏԻՊ ՀԱՆԴԵՍ

ՆԱՄԱԿԱՑԻՆ

15 դեկտեմբերի

(Ք. Տէր—Ս.ղազարեան)

«ՍԻՐԱՆՈՒՇԻՆ ՀԱՅՈՑ» ՀԱՐԱՎԱՆԱՑ ՀԱՅ ՀԱՐՍՆԻՔՆԵՐՈՒՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՐՍԱՆԻՔԻ ՏԻԿԱՐ ՍԻՐԱՆՈՒՇԻ

Ես ալ ինչպէս ամէն մարդ, որ ունի սիրտ մը իր կրծքին մէջ եւ ուղեղ մը իր գլխուն մէջ, ուրախութեամբ ողջունեցի հարսնիքը Տիկար Սիրանուշի հետ։ Ես ալ ինչպէս ամէն մարդ, որ ունի սիրտ մը իր կրծքին մէջ եւ ուղեղ մը իր գլխուն մէջ, ուրախութեամբ ողջունեցի հարսնիքը Տիկար Սիրանուշի հետ։ Ես ալ ինչպէս ամէն մարդ, որ ունի սիրտ մը իր կրծքին մէջ եւ ուղեղ մը իր գլխուն մէջ, ուրախութեամբ ողջունեցի հարսնիքը Տիկար Սիրանուշի հետ։

* * *

տող է, որ մինչև ջրհորն անգամ գոցած է, որպէս զի չկարենան ջուրը գողանալ, բայց ընդհակառակն չատ զարմանալի բան է որ պատուհաններուն գոց չինել տալը պարոն երևսփոխանին մըտքին չէը եկած։

***

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են, որ դեկտեմբերի տասին հայ թատրոնասէրները այստեղի հասարակական կլուբի դահլիճում մի ներկայացում տուին բարեգործական նպատակով։ Ներկայացումը կազմուած էր երկու մասից՝ կօնցէրտից և նոյն իսկ ներկայացումից. ներկայացուեցաւ «Ննջոյի նշնուիրը» Տէր—Գրիգորեանցի. Պէտք է ասել, որ կօնցէրտը չատ անհամ անցաւ, իսկ ներկայացման ամբողջութիւնը լաւ էր, չնայելով, որ մի քանի անքնական ձայն էր լսվում բեմի վերայ մինչև անգամ ընտանեկան խօսակցութեան մէջ։

Թատրոնական բոլոր ծախքը հանելով, բարեգործական նպատակի համար զուտ արդիւնք մնաց 380 ռուբլի, որի մի մասը տրուեցաւ կոնցէրտատու պ. Զիժեանին, իսկ մնացեալ 190 ռուբլին «Մարդասիրական ընկերութեան» գրադարանին։

Պարտք ենք համարում չնորհակալութիւն մատուցանելու մեծ. պ. Արամեանցին, իբրև թատրոնի կառավարչի, որ ծանր պաշտօն վերցնելով իրա վերայ. ճշդութեամբ կատարած էր. և թատրոնասէր խմբին, որոնք չխնայեցին իրանց ազատ ժամերը մի բարեգործական նպատակի համար։ Բեմի վերայ մենք տեսանք երկու նոր անձնաւորութիւն. օրիորդ Շուբեան և տիկին Գրիգորեան, որոնց մեր չնորհակալութիւնը մատուցանելով, յուսով ենք, որ նոքա իրանց մասնակցութեամբ կպաշտպանեն հայ բեմը պէտք եղած ժամանակ։

Թատրոնական ներկայացումից յետոյ պ. Վարդազարեանցը. երաժիշտների օգնութեամբ, երգեց մի քանի ազգային երգեր, որոնք գեղեցիկ տպաւորութիւններ ունեցան հանդիսականների վերայ, բայց յետոյ աւելացնելով մի քանի միմիքական կատրներ ռուսական լեզուով կորցրեց նախկին գեղեցիկ տպաւորութիւնը։ Միմիքական կատրներ և այն ռուսական լեզուով մեր բեմի վերայ բոլորովին անյարմար երևոյթ է։

— «Մեղու Հայաստանի» լրագրի ամենօրեայ թերթ դառնալը մեծ ուրախութիւն պատճառեց ընթերցող դասին և յոյս ունինք, որ Բագուի ընթերցող դասը ամենայն համակրութեամբ կվերաբերվի նորա բաժանորդագրութեան մէջ։

— Այսօր, դեկտեմբերի 13ին, «Մարդասիրական ընկերութեան» խորհրդական անդամներից ոմանք, որոնց անունները ժամանակին կհայտնենք, հանգանակութիւն անելու գնացին յօգուտ վաստրական աշխարհի, որոնց ամենակատարեալ յաջողութիւն ցանկալով, աւելացնում ենք, որ ընկերութեան նախագահ մեծ. պ. Ս. Բաղիրեանցը այս գեղեցիկ նպատակը լսելով՝ Մոսկվայից հեռագրում է և նուիրում 500 ռուբլի։

***

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են, որ մի ողորմած բարեսիրտ հայի աղա, որ իւր փառած և ոչխտած ցորեններն, անցեալ գարնան սկզբին, երբ գիւղական ժողովուրդն իւր սեպհական այժերով կարողացել էր անցկացնել ծանր ճգնաժամը, ընթացիկ գնով վաճառելու չափ զիւցազնութիւն էր ունեցել, այժմ այդ անպիտան հացերի փոխարէնը ոչ միայն մաքուր և թարմ հացեր է ստանում և ոչ միայն ապառիկ մնացած և բարեմ եղած հացի գներն 20% տոկոսով չետ է ստանում, այլ և զգալով իւր մահկանացու լինելն, իւր հրեշտակային բարեսըրտութեամբ սկսել է որքագրել իւր անցեալ հաշիւներն։ Կային չատ և չատ խորագէտ գիւղացիներ, որոնք իւրեանց չորս—հինգ տարի առաջ տուած հացերի համար ստացական չառնելով և բարեմ-ներն չետ չտանալով, երբ հացի գոյգ սոմառն 12 ռուբլուց աւելի չարժէր, այժմ մեծ բաւականութեամբ արդէն հատուցածների թուռներն և թուռանց թուռներն հասցնում են հաչի ազատ ամբարանոցը, երբ գոյգ սոմառը 40—46 ռ. արժէ։ Բայց կան մարդիկ, որոնք անհաչառութեան անունով այդպիսեաց օբլրագործութիւններին, հրապարակաւ, խունկ են ծխում, երբ այդպիսիների ինչ պատուղ լինելն ամբողջ Ախալքալաքում և վիճակում իւրաքանչիւր մանուկն անգամ գիտէ։

***

Նոյն տեղից մեզ գրում են, որ Ծալկայի վիճակի Դևրէ գիւղի բնակիչ՝ մեծ. Գաբրիէլ Պետրոսեանը, տեղւոյս գործակատարի միջոցաւ, Ախալքալաքի երկսեռ ուսումնարաններին նուիրեց 50 ռ., ցայսնում ենք այդ պարոնին հրապարակաւ չնորհակալութիւն։

***

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են, որ քաղաքիս սրճատները մէկ մէկ կենդրոններ են, ուր մի դաս մարդիկ ամբողջ օրը իւրեանց բան ու գործ են չինել բամբասանքներ, բարուրանքներ և զըրպարտութիւններ անել այս և այն անձի կամ այս և այն հիմնարկութեան վերայ։ Այդ տեղերում խօսուած ամեն մի սրտութիւն հետեւել օրը բոլոր քաղաքի բերանի առակն է։ Դոցա մէջ թագաւորում է մի ծեր և ժխնեայ մսեղէն բըլլուր, որ ամեն բարի գործի սկզբնաւորութիւն պախարակում է ամբոխի առաջ. գինչ բան է ազգը, ինչ է Միացեալ ընկերութիւնը... ուրտեղ կայ սուվ. ախպար ախպար խելքերդ գլխներդ ժողուեցեք... ափսոս է փարաներուդ, ատոնք բիտտուն խաբեբայութիւն է... բիտտուն ատ ջուրը դերի վէրները կուտենց. և այլն, և ինչ էք կարծում, ընթերցող, այդպիսի ցածր արարածների խօսքերը մեծ տպաւորութիւն են անում ամբոխի վերայ, մանաւանդ եթէ այդպիսիների փորերը հաստ. գրպանները նոյնպէս հաստ են։ Մի քանի հաճիկ գործունեայ երիտասարդները, այդպիսիներից, իւրաքանչիւր մի բարի գործի համար, հազարաւոր վիրաւորանքներ և ծաղր են կրում։

***

Վաղը ամսոյս 25ին հայ դերասանական մշտական խումբը կներկայացնէ յոգուտ օր. Սիրանուշի առաջին անգամ «Սիրուց խելագար» դրամայ 5 արարուածով, հեղինակ. Մ. Տամալիո և «Բառսի», թարգմ. պ. Աւալեանցի։

Խմբագիր Պ. ՍԻՄԷՕՆԵԱՆՑ։
Հրատարակիչ Հ. ԷՆՖԻԱՁԵԱՆՑ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՔՆԻՐԻԿ ՄԱՆԿԱԿԱՆ

Գիրքը դուրս եկաւ մամուլի տակից։ Դա պատրաստուած է Թէ քաղաքների և Թէ գիւղերի ուսումնարանների աշակերտաց ու աշակերտուհիների համար։ Լեզուն պարզ ու հասկանալի է. բովանդակած նիւթերը բազմակերպ ու հետաքրքիր են մանուկների համար։ Գինը ամեն տեղ 40 կոպէկ է. գումարով առնողներին 10% զիջումն կը լինի։ Ծախվում է Տփխիսի բոլոր Հայ-գրաւաճառներում և առ այժմ մեզ մօտ այս հասցէով— Тифлисъ. Учителю Александру Араратьянцъ. на Фоминной улицѣ № 15 д. Г. Аврипова.

Աղ. Արարատեանց։

ԴՈՒՐՍ ԵԿԱՒ մամուլի տակից Նիկողայոսի 3 Սախանեան չարադրութիւնը, **ԵՐՈՒԱՆԴ ԵՐԿՐՈՐԴ**, ողբերգութիւն հինգ արարուածներով, ոտանաւորով գըրած։ Գինն է երկու ռուբլի։ Գրավաճառները պահանջելով մինչ հարիւր հատոր ուներն 10% զիջում, իսկ աւելի—20%։ Փոստի ծախսը հեղինակը առնում է իր վերայ։

Յանկացողները կարող են դիմել հետեւեալ հասցէով.

Въ г. Майконъ, Куб. Обл. Мировому судьѣ 1 участка, Николаю Іосифовичу Алиханову.

10—10

„ՓՈՐՁ“.

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ՄԻԱՄԻՏԱՅԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

1881թ.

(ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ շրջանի մէջ ևս «ՓՈՐՁԸ» պիտի հրատարակուի միևնոյն հոգւով և ուղղութեամբ և նոյն ծրագրի համեմատ ինչպէս և առաջին չորս տարիները։

ՀԱՆԴԷՍԸ լոյս է տեսնում **ԱՄՍԷ ԱՄԻՍ**։

Իւրաքանչիւր համարի տպագրական թերթերի թիւը լինելու է 10-ից մինչև 15։ Ամբողջ տարին կազմում է չորս մեծադիր հատոր՝ ամեն մէկը աւելի քան 600—700 երեսից բաղկացած։

«ՓՈՐՁԻ» բաժանորդագրութիւնը ամենայն տեղ ՏԱՍԸ ՌՈՒԲԼԻ է։

Հոգևորականները՝ Վեհափառութեան միջնորդութեամբ, իսկ ուսումնարանները և ուսուցիչները Թեմական վերատեսչ պատասխանատուութեամբ կարող են մաս առ մաս վճարել, այն է՝

Տարեգրելու ժամանակ—4 ռուբլի, մայիսի 1-ին—3 ռուբլի և սեպտեմբերի 1-ին—3 ռուբլի։

Այն անձինք, որոնք միանուագ չեն կարող վճարել բաժանորդագրութիւնը, դիմում են իւրեանց պայմաններով խմբագրին։

Տարեգրուիլ կարելի է Տփխիսում՝ «ՓՈՐՁԻ» ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ, և ՀՆՁՈՐԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ։ Կ. Փօլսում գրմել մեծ. Գեարս կ/Ֆ. Վասիլեանին. Գալաթիա, Եէօչէ-օղլու խան, մաքսատան դիմաց։ Ջիւռնեայում՝ դեր. Մելքիսեդեկ եպիսկոպոս ՄՈՒՐԱԴՅԱՆԻՆ։

$18^{76}/_{77}$, $18^{77}/_{78}$, 1879 և 1880 թ. «փորձը» կարելի է ստանալ խմբագրատան մէջ՝ իւրաքանչիւր շրջանի համար 10 ռուբլի հատուցանելով։

Նոր բաժանորդները առաջին փոստայով ստանում են լոյս տեսած համարները։

Մեր հասցէն.—Тифлисъ. Въ Редакцію Армянскаго Журнала „ПОРДЗЪ“. իսկ արտասահմանից—Tiflis. Redaction du Journal Arménien «PORDZ».

Խմբագիր-Հրատարակիչ ԱՐԳԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ։

ԱՐԴՅՈՒՆԱՁԱՒՈՐԻՄԻ

ՕՐԱՑՈՅՑ

ՄԵԾԱԳԻՐ

1881 թ. Ք.

Սկզբումը դեղաբանդակ պատկերք

Ս. Ա Ր Ի Ս Տ Ա Կ Ի Ս

Բոլոր օրհ., հրց., մկ., հմբ., և այլն գրուած են կարգաւ հանդերձ։

ԾԱԳԻԿ ԸՆՏԱՆԵԱՑ

Յաւելուած Ջ. տ.

Որի սկզբումն է դեղաբանդակ պատկերք Սովկալ Հայ դերգաստանաց.

Գինն է մինչև 600 ք. . . . 35 կ.
Իսկ նորանից բարձր . . . . 40 կ.

Փոքրագիր ՕՐԱՑՈՅՑ
1881 թ. Ք.

Հանդերձ երկու դեղաբանդակ պատկերաւ, Հայկազն Նուպար փաշայ և Ս. Պ. Ր. Հայոց եկեղեցին ս. Կատարինեայ.

Գինն է 10 . . կ.

Տփխիսումը Ծախվում է պ. Ջ. Դրիգորեանցի դրավաճառանոցում։

ԴՈՒՐՍ ԵԿԱՒ ՄԱՄՄՈՒԼԻ ՏԱԿԻՑ

ԿԱՄՍԱՐ ՏԷՐ—ԴԱԻԹԵԱՆՑԻ

ՆՈՐ ԴԱՍԱԳԻՐՔ ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

«РУССКОЕ СЛОВО»

Ընդունուած է Վրաստանի և Իմէրէթի և Երևանայ Հայոց բոլոր ծխական և միջնակարգ ուսումնարաններում նոյնպէս Կովկասի և միւս Թեմերի ուսումնարաններից շատերում։

Զորրորդ տպագրութիւն (ուղղած և աւելցուած)։

Վաճառվում է Թիֆլիզում «Կեդրոնական» և միւս բոլոր գրավաճառներում։ Գինն է 45կ.։ Գումարով առնողներին ՄԵԾ ԶԻՋՈՒՄՆ կը լինի, եթէ գիմեն ուղղակի աշխատասիրողին այս հասցէով. Тифлисъ, Камсару Теръ-Давдянцъ, въ магазинѣ Бр. Абовьянцъ.

8—10

ПРИНИМАЕТСЯ ПОДПИСКА

НА 1881 ГОДЪ

НА

ЕЖЕДНЕВНУЮ ГАЗЕТУ

„КАВКАЗСКІЙ КУРЬЕРЪ.“

Подписная плата: городскимъ подписчикамъ, съ доставкою на домъ, по **4 руб.** и иногороднымъ, съ пересылкою по почтѣ, по **5 руб.** въ годъ; за полгода же первымъ по **3 руб.** и послѣднимъ по **4 руб.**

Подписка принимается въ г. Тифлисѣ: въ конторѣ редакціи газеты **«Листокъ Кавказскихъ Объявленій»**, въ газетномъ агентствѣ Шавердова и въ конторѣ нотаріуса Мамиконова.

Иногородные подписчики адресуютъ: въ г. Тифлисъ, въ редакцію газеты: **„КАВКАЗСКІЙ КУРЬЕРЪ“**, на углу Графской и Атаманской улицъ, въ верхнемъ этажѣ дома Квятковскаго.

ПРОГРАММА

ГАЗЕТЫ „КАВКАЗСКІЙ КУРЬЕРЪ.“

1) Правительственныя распоряженія. 2) Телеграммы. 3) Передовыя статьи. 4) Политическое обозрѣніе. 5) Внутренній отдѣлъ. 6) Внѣшній отдѣлъ. 7) Судебная хроника. 8) Городское самоуправленіе. 9) Смѣсь. 10) Фельетоны 11) Справочный указатель. 12) Казенныя, торговыя и частныя объявленія.

Редакторъ-издатель М. И ХИТАРОВЪ.

ДОЗВОЛЕНО ЦЕНЗУРОЮ ТИФЛИСЪ 23-го ДЕКАБРЯ 1880 г. Типографія Амб. Энфіаджянцъ К-

Տան բժշկապետ Մ. Ռոտինեանց։